

Валентина Теодорівна ПЕТРИКОВА,
доцент Харківської державної академії дизайну і мистецтв,
кандидат історичних наук (м. Харків).

АКСІОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ БІОГРАФІЧНОГО ЧИТАННЯ В ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ

Розглянуто сучасні ознаки інформаційного суспільства, історію його формування за умов модернізації суспільства в його ціннісних орієнтирах. Предметно проаналізовано науковий простір України на межі ХІХ–ХХ століть і формування в ньому системного знання гуманітарного циклу за галузевими авторськими концепціями. Приділено увагу методологічним особливостям побудови концептуального знання у цей період.

Ключові слова: методологія аксіологізму, інформаційне суспільство, інформаційна революція, гуманітарне знання, історія національної науки, біографічна складова.

Examines the modern features of the information society, the history of its formation in the modernization of society in its value orientations. Objectively analyzed scientific space of Ukraine at the turn of XIX–XX centuries and the formation of system knowledge in it humanities disciplines in their industry copyright concepts. Attention is paid to methodological aspects of constructing conceptual knowledge in this period.

Keywords: methodology of axiology, information society, the information revolution, humanities, history of national science, biographical component.

Рассмотрены современные черты информационного общества, история его формирования в условиях модернизации общества в его ценностных ориентирах. Предметно проанализировано научное пространство Украины на рубеже ХІХ–ХХ столетий и формирование в нем системного знания гуманитарного цикла отраслевых дисциплин в их авторских концепциях. Уделено внимание методологическим особенностям построения концептуального знания в этот период.

Ключевые слова: методологія аксіологізма, інформаційне суспільство, інформаційна революція, гуманітарне знання, історія національної науки, біографічна складова.

Епоха інформаційної революції, щодо якої нині існує безліч гіпотетичних досліджень, приваблює суспільство своїми цивілізаційними ознаками на рівні можливостей моделювати світ за критеріями його унікальності та довершеності (найперше технічної та технологічної). Сутнісні ознаки інформаційної революції як наслідку народження нового типу суспільства скоріше належать до сукупності ефектів процесу ідеалізації наукою реального стану інформаційного середовища. Така ситуація навколо теоретичного осмислення феномену сучасного інформаційного середовища не є відтворенням об'єктивного оцінювання стану сучасності, а має переважно авторські концепції у різних галузевих спрямуваннях щодо окремих домінуючих ознак суспільства нового типу.

Історія людства у найпривабливішому предметі вивчення — «історії всесвітньої культури» доводить, що інформативність суспільства є природною ознакою людства з моменту його появи та створення культурного середовища побутування. Протягом усієї історії світовий соціум постійно модернізував інформаційний компонент культури. Накопичення та селекція інформації у соціумі є обов'язковими процесами життєдіяльності. Кількісні та якісні показники інформативності суспільства сприяють удосконаленню стосунків у соціумі шляхом зміни його споживчих інтересів щодо інформації.

Нині теоретики інформаційного суспільства твердять, що, використовуючи та примножуючи інформацію відповідно своїм потребам, суспільство спровокувало за ознакою спадкоємності три інформаційні революції: 1750 р. — перше подвоєння інформації в світі, межа XIX–XX ст. — друга інформаційна революція, 1950 р. — третє революційне подвоєння інформації. Із 1997 р. людство щорічно подвоює свої інформаційні ресурси.

Ціннісною ознакою інформаційних революцій є органічне перетворення інформації у знання. Знанієвий потенціал означених періодів інформаційних революцій сприяв створенню системного наукового знання, що вкладається в поняття «цивілізаційні зрушення». Європа досягла рівня цивілізації саме завдяки наслідкам першої інформаційної революції, що термінологічно позиціонувалася в суспіль-

стві у соціокультурних поняттях «царство розуму», «епоха Просвітництва», «науково-технічна революція», «науково-технічний прогрес». Світове знання за принципом європоцентризму вперше в історії людства отримало домінуючу ознаку — авторство.

Європейські традиції в науці забезпечувалися мотивацією суспільства до самоудосконалення. Системою мотиваційних настанов до упорядкованості суспільства стала філософія просвітництва, що окреслила ціннісні ознаки довершеного соціуму. Аксіологічний компонент філософії європейського буття підтримувався нарощенням інформації в її видовому розмаїтті. Інформація за філософськими ознаками буття визначала життєдієвість соціуму, виконуючи функцію ресурсу для еволюціонування. Найбільш достеменно філософія європейського буття як сучасна методологія вивчення цивілізаційного простору викладена у науковій концепції М. Гайдеггера. Стосовно вітчизняного наукового простору питання аксеологічного ресурсу в процесі самоорганізації буття українства розглядають В. Горський, С. Кримський, О. Мостяєв, В. Лісовий, С. Кримський, М. Попович, Б. Парахонський.

Україна сприйняла наслідки інформаційних революцій шляхом формування системного гуманітарного знання, найбільше орієнтованого на визначення самоідентичності нації в її інтелектуальному вияві. У авангарді наукової ідентифікації українського етносу опинилася філологія. Формування в Україні української літературної мови співпадає з хронологічними межами першої інформаційної революції. Наявність історичного масиву літературних джерел сприяло формуванню у ХІХ ст. філологічних наукових шкіл в університетських осередках етнічної України: Києві, Харкові та Львові. Ці школи насичені науковою літературною біографікою та навіть мають авторські визначення — «школа М. Максимовича», «школа О. Потебні», «школа І. Франка». У таких ознаках біографістичності наукового знання проходило становлення національної історичної школи (історико-філологічної на той історичний час), мовознавчої (філологічної), мистецтвознавчої та освітянської наукових шкіл. Авторська визначеність гуманітарного знання етнічної України ХІХ ст.

стала ознакою її логічної довершеності, тобто, визначила ціннісні орієнтири за методологією аксіологічного знання, переходу із стану творення знання ситуативного до системного, тобто теоретичного знання. Унікальність авторських концепцій української науки пов'язана з іменами П. Гулака-Артемівського, В. Антоновича, М. Драгоманова, М. Костомарова, М. Грушевського, Д. Багалія, П. Куліша, С. Єфремова, О. Єфименка, Ф. Шміта. Історичний час між 1750 р. і початком ХХ ст. для України визначив період становлення науково-комунікативного простору на принципах системності з чітко окресленими рисами біографічної ідентифікації українства в європейській науці.

Органічна єдність тенденцій формування європейського та українського наукових просторів виявилася у ціннісних орієнтаціях наукової праці, пов'язаних зі станом елітарності самого інституту науки в ХІХ – на поч. ХХ ст. і виявом цього стану в емнісному визначенні «інформаційна культура». Представники українських наукових шкіл створювали знання в межах комплексу «українознавства» на методологічних принципах наукознавства, розроблених Ф. Беконем, І. Кантом, О. Контом, Ф. Гегелем і П. Дюгеном для європейської науки, тоюто, досліджуючи винаходи світової науки на принципах об'єктивності, творили оригінальний локальний за змістом рівень світової науки.

Довершеність гуманітарних концентрів українознавства полягає в створенні оригінальних теорій із урахуванням наявності європейського та світового знання з аналогічних об'єктно-предметних сфер дослідження. Вивчення авторських першоджерел на мові оригіналу, цитування їх у своїх працях, конструктивна критика й аргументація щодо наслідування висновків для багатьох представників наукових шкіл України стали критеріями ціннісного відношення до наслідків своєї наукової праці. Таким ціннісним світоглядом доведеного наукового методу в своїй інформаційній культурі відзначалися фундатори української науки М. Грушевський, Є. Єфремов, І. Франко, Д. Багалій, А. Кримський, Ф. Шміт та ін.

Так, взірцем докладного інформаційного аналізу означеного історією культурного письмового та словесного наукового знання в гуманітарному циклі українознавства є

наукова діяльність і творча спадщина М. Грушевського. Концептографічна праця «Історія України-Руси» та філологічне дослідження «Історія української літератури» наче ілюструють особливості наукової та інформаційної діяльності вченого та компонентну структуру його інформаційної культури, котра зреалізувалася шляхом творення системного знання в цих галузях гуманітарного знання з наголошенням національної самоідентифікації та прогнозування подальшого розвитку теоретичних дослідів у ХХ ст. Будучи обізнаним із працями європейських учених із філософії та методології науки, найперше Ф. Бекона, О. Конта, І. Канта, Ф. Гегеля, щодо теоретичних засад процесу пошуку наукової істини та проведення наукового дослідження, М. Грушевський визнавав, що його історичні праці засновуються на належному бібліографічному підґрунті, що є необхідним і першовизначальним етапом наукової ціннісно-орієнтованої діяльності дослідника. Із захопленістю аналітика вчений наголошує у передмові до «Історії української літератури»: «Перекартковуючи ще раз, при написанні сеї книжки, праці наших давніших дослідників, серед котрих ми мали стільки глибоких і тонких умів, я мав нагоду багато разів з приємністю спинятись на їх помічаннях і гадках, які влучно вгадували те, що з повнотою чи значною якістю вирисовується аж тепер, в світлі порівняльно-літературних, культурних і соціологічних дослідів» [2, с. 40].

Отже, завдяки особистим методам дослідження інформаційна насиченість наукової діяльності М. Грушевського забезпечувала створення теоретичного знання, що одночасно визначало його наукову ерудицію та, абстрагуючись від носія цього знання, перетворювалося на складову об'єктивного знання в межах інституту науки національного та світового рівня. Об'єктивність знання М. Грушевського (тобто, перехід знання із гіпотетичного до теоретичного) засновується на довершеному методі аналітико-синтетичного осмислення ідей. Його метод увібрав можливості аксеологічного ресурсу пошуку істини через історичну галузь знання. Учений найчастіше використовує в працях аналіз наукових ідей, гіпотез і концепцій, подаючи характеристику потенціалу наукових шкіл і представників-одномумців європейської та російської науки в узагальнюючих висновках зразка:

«Соціологи, історики культури й господарства вже оцінюють відповідно се дивне на наш нинішній погляд і суперечне правилу «не мішати діло з безділлям» сполучення за бави і інтеграції енергії в початках людської культури» [2, с. 62]. Такий оцінювальний-резюмуючий висновок щодо суто гуманітарного напрямку знання, яким є історія українського письменства, доводить, що на добу другої інформаційної революції, на яку припадає діяльність М. Грушевського, процес створення нового системного знання в гуманітарному циклі наук почав базуватися на вимогах об'єктивного оцінювання накопиченого інформаційного матеріалу емпіричної доби розвитку науки. Як вважав О. Конт людство органічно перейшло до періоду наукового мислення [5].

Метод ціннісного орієнтування в масиві «фактуального», за визначенням О. Конта, знання в специфічній для історичного знання другої половини XIX ст. галузі краєзнавства апробував в своїй науковій діяльності І. Франко. Галицьке краєзнавство у контексті історичного, філологічного та культурологічного знання світового соціуму стало для І. Франка тією лабораторією пошуку фактів, їх осмислення та перетворення в структурне знання, що обумовила на далі формування єдиного цілісного інституту науки в територіальних межах Західної України. Сам І. Франко з позицій науковця професійно оцінював масштаби інформаційного середовища, в якому викристалізовувалося знання про Галицький край із ознаками багатогалузевості: «Опрацювання всіх, хоча б тільки найважливіших існуючих праць, що стосуються нашої теми, вимагало б якщо вже не участі кількох фахівців (географа, етнографа, економіста, історика) то принаймні енциклопедично освіченого вченого і тривалого часу, не кажучи вже про пошуки по архівах і рукописах, гортання підшивок газет, тисяч різноманітних звітів» [6, с. 40].

Переважно вся методика вивчення різних важливих для краєзнавчої науки документованих джерел апробована І. Франком у публіцистиці. Практично його діяльність у площині книгознавства та книговидання пов'язана з аналізом друкованих праць, оцінюванням їх практичної (соціальної) та наукової цінності щодо справ просвітницької діяльності та професійної освіти. Декларуючи погляди Ф. Гегеля

та О. Конта з філософії науки, І. Франко чітко усвідомив тенденції та нові методичні засади розвитку науки доби позитивізму. Сучасне джерелознавство кожного галузевого напрямку краєзнавства, як вважав І. Франко, досліджуючи наукові студії (письмові пам'ятки), формує той фактографічний матеріал, відкидаючи принцип естетизації опису реальності, що дає змогу створювати ціннісний погляд на сукупність фактів соціального досвіду [7, с. 148]. Ціннісне з погляду наукових потреб тогочасного соціуму оцінювання інформаційних джерел за критеріями позитивного знання засновувалося у І. Франка на бібліографічній ерудованості, витoki якої було закладено ще за часів студентства. Методичні прийоми аналізу, реферування, оглядово-ціннісного орієнтування у галузевому масиві друкованих фактів, гіпотез, концепцій, якими володів І. Франко, маючи при цьому ще й філологічні здібності оформлення своїх аналітичних текстів, отримали у фахівців творчої спадщини науковця назву «бібліографічний універсалізм» [3, с. 5]. Як базовий чинник накопичення наукової інформації для вченого бібліографічна ерудиція дає змогу формувати галузеве ситуативне знання. Вищим ціннісним рівнем знання бібліографічного масиву стає не тільки здійснений порівняльний аналіз концептуального змісту документів, а й можливість прогнозування нового галузевого знання у його системному підпорядкуванні. Така особливість еволюції суто бібліографічних навичок І. Франка постає саме в його науковій творчості. У процесі наукового осмислення емпірики та теорії краєзнавства у межах територіальних ознак Галичини, І. Франко в методології своїх наукових студій піднімається до когнітивного рівня інформаційного орієнтування у науковому середовищі. У структурі системного знання про Галичину він виокремлює і термінологічно пояснює суто методологічне знання під визначенням «народознавство» [6, с. 123]. Цей ступеневий розподіл дав можливість ученому уникнути штучності щодо «галицького краєзнавства» як суто провінціальної просвітницької діяльності та порівняти його зі світовим знанням про окремі території, що відзначається дуалістичністю предметної сфери — сфери територіально-галузевого комплексу.

Унікальною за ознакою інформаційної насиченості та оцінювання вченим сукупного знання в царині літерату-

рознавства була також наукова діяльність академіка Сергія Єфремова. Головна праця вченого «Історія українського письменства» була визнана за вищий рівень історико-теоретичного осмислення української літератури. Наукові методи вченого для опрацювання фактів суто гуманітарного знання — історії літературного процесу українського етносу — відзначаються різноманіттям, яке притаманне переважно природничим наукам. Саме для природничого циклу наукового знання людства свого часу Ф. Бекон визнав за необхідне сформулювати головний ціннісний орієнтир — об'єктивність (відповідно методи досягнення істинності знання повинні вирізнятися логікою мислення). Застосовані С. Єфремовим методи типологізація, класифікації, узагальнення, систематизації історичної фактографічної бази дослідження дали змогу створити унікальну авторську концепцію літературного процесу, що згодом перетворилась на широко вживаний навчальний матеріал до вивчення української літератури без посилання та цитування авторського тексту. Аксиологічний феномен теорії літературного процесу українського етносу С. Єфремова дає змогу порівнювати цю концепцію в межах наукової літературної школи України як системному науковому просторі з відкриттям, аналогічним до відкриття періодичної системи хімічних елементів Д. Менделєєва [4, с. 6].

Формуючи цільове призначення свого дослідження, С. Єфремов спирався на існуючі вже у літературознавстві праці О. Огоновського, І. Франка, М. Возняка, Б. Лепкого, М. Зерова як шановані у відповідних наукових школах. Але вчений замислився над удосконаленням ціннісних критеріїв для всього інформаційного масиву фактів історичного процесу, які присутні у названих авторських наукових концепціях. Його не задовольняла у цих працях методологічна недосконалість, коли домінував окремий метод, що не давало змоги оцінювати дослідження як завершену теорію. Авторські погляди С. Єфремова на методологію дослідження історії української літератури були значно ширші, ніж традиційна наукова описовість, бібліографічний метод, метод ідеалізації окремих фактів, що було притаманне загалом гуманітарному знанню, чи метод естетизації для створення пафосності літературознавчого дослідження. Учений

мав на меті створення ґрунтовної узагальнюючої праці на рівні закінченої теорії, що вміщує аналіз та оцінку всього факторного середовища історії літературного процесу в його пам'ятниковій частині та історії ідей як світогляду митців. У якості підтверджуючих аргументів реалізації своїх ціннісних мотивів дослідження учений до кожного розділу праці додає в якості бібліографічного тексту ґрунтовні списки використаної літератури, що поширюють науковий комунікативний простір дослідження за межі суто національної теорії.

Загальний аналіз світоглядних думок академіка С. Єфремова щодо наукової роботи та впливу наукових праць на духовну культуру суспільства означає особливості розбудовчих процесів у науковому просторі суспільства. Теоретично у межах національної ідеї державотворення узагальнення потребували всі парості наукового знання, що отримали влучну назву «українознавство». Хронологічно процес теоретизування для створення наукового знання, зокрема і українознавства, припадає на межі ХІХ–ХХ ст., що співвідноситься з межами другої інформаційної революції в історії людства. Суспільні процеси, обумовлені ідеєю української державності, сприяли активній розбудові науково-комунікаційного простору. Його організаційно-інституціональне оформлення у вигляді товариств, об'єднань, гуртків тощо початку ХХ ст. на теренах України свідчить про суспільну потребу в отриманні заснованих на науковому осмисленні фактів (без пафосної схоластики!), вивірених ідеї, що чітко визначали б спрямованість соціальної динаміки у бік якісних змін. Суспільство рефлексивно потребувало інформаційного оновлення сфер духовного життя для модернізації оточуючого матеріального середовища. Потреба зміни ціннісних орієнтирів активізувала наукову спільноту для розробки та обґрунтування самих цінностей і шляхів їх розповсюдження у суспільстві. У такому контексті слід говорити про книговидавничу справу, розвиток публіцистики, просвітницьку діяльність, музейну, архівну та бібліотечну практику цього періоду соціального зрушення України.

Поряд із історією та філологією теоретичному усвідомленню на потреби дня українського суспільства було підпо-

рядковане і мистецтво в його науковому вимірі. За влучним зауваженням В. І. Вернадського саме крізь мистецтво можливе пізнання нації [1]. Авторство такої новоствореної наукової концепції належить знавцеві історії світового мистецтва академікові Ф. І. Шміту, який на час написання та видання своєї узагальнюючої праці «Мистецтво Русі-України» (Харків, 1919 р.) [8] був професором Харківського університету. Осмислюючи самоідентичність української культури в сукупному світовому знанні про мистецтво, учений наголошував оригінальність переважно української храмової архітектури та монументального мистецтва. Наукова розвідка Ф. І. Шміта оригінальна з погляду поєднання емпіричного знання, як польового дослідження, та теорії соціальної думки, в якій мистецтво посідає позиції визначення одиничного в загальному (власне, національного в світовому). Автор не вдається до дискусій про «національне», навіть не вживає цього визначення. Історія мистецтва України як суцільна теорія розглядається з позицій необхідності дослідження творів мистецтва та їх збереження з метою усвідомлення змісту нових будівничих процесів суспільства 1917–1919 рр. в Україні.

Теорія Ф. І. Шміта за фактом її друку в монографічному виданні з професійно упорядкованим покажчиком малюнків, що наочно ілюструють текст, все ж, не справляє враження завершеності. Як вважав сам автор, читання історичного опусу про мистецтво України має пробуджувати інтерес до активізації мисленевих пошуків у бік як історії, так і сучасності українського мистецтва. Задля реалізації цієї мети (зокрема для ціннісного орієнтування у галузевому комплексі мистецтва) Ф. І. Шміт уводить до структури праці розділ «Бібліографічні вказівки», формулюючи свої цілі так: «Для тих, хто зацікавився б яким-небудь з порушених в сій книжці питань, вважаю потрібним додати скільки бібліографічних вказівок на такі книги, які можна найти у всякій скільки-небудь упорядкованій бібліотеці». Подані рекомендації — не просто перелік книг відомих науковців, а продуманий засіб орієнтування в інформаційному середовищі мистецтвознавства шляхом оволодіння загальним знанням про мистецтво, потім — його широкою фактичною освітньою базою, аби зрештою дійти до вміння вирізняти

значимість українського мистецтва в історії світового мистецтва. Ф. І. Шміт із послідовною логікою науковця скерує процес засвоєння наукової інформації за авторськими концепціями методом від узагальненого до одиничного, надаючи можливість перетворити засвоєну інформацію на нове знання в майбутньому.

Вміння чітко окреслити внесок персоніфікованого знання в світовій науці у власному галузевому спрямуванні, визначеність його для рівня українознавства надавали можливість фундаторам української науки створювати нове знання за критеріями безапеляційної аргументованості та довершеності. Ступінь цитування авторського знання, система посилань на першоджерела, застосовані засоби аналітично-оглядової діяльності, спадкоємність висновкових текстів із існуючими авторськими теоріями в роботах по історії України, історії та теорії письменства, мовознавства, історії та теорії культури та мистецтва України когортами фундаторів вітчизняної науки у світових вимірах об'єктивності науки і в теперішньому часі стану науки в Україні надає можливість класифікувати ці наукові праці як «фундаментальне знання».

1. *Вернадський В. І.* [Із щоденникових записів В. І. Вернадського. 1919 рік. Про діяльність УАН] [Текст] / В. І. Вернадський // Історія Академії наук України. 1918–1923 : документи і матеріали. – К. : Наук. думка, 1993. – С. 191–194.
2. *Грушевський М.* Історія української літератури [Текст] / М. Грушевський. В 6-ти тт. – Т. 1. – К. : Либідь, 1993. – 390 с.
3. *Іван Франко.* Бібліографічна спадщина : зб. вибраних праць і матеріалів [Текст] / упоряд., передмова, коментарі та примітки М. А. Вальо ; наук. ред. М. Ф. Нечитайлюк ; НАН України. ЛНБ ім. В. Стефаника. – Львів, 2008. – 730 с.
4. *Єфремов С.* Історія українського письменства [Текст] / С. Єфремов. – К. : Феміна, 1995. – 685 с.
5. *Філософія и методология науки : учеб. пособие* [Текст]. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 551 с.
6. *Франко І.* Галицьке краєзнавство [Текст] / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50 тт. – Т. 46, Кн. 2. Історичні праці (1891–1897). – К. : Наук. думка, 1986. – С. 116–150.
7. *Франко І.* Найновіші напрями в народознавстві [Текст] / І. Франко // Франко І. Твори в XX тт. – Т. XIX. Філософські, економічні та історичні статті. – К., 1956. – С. 148–150.
8. *Шміт Ф. І.* Мистецтво Русі-України [Текст] / Ф. І. Шміт. – Харків, 1919. – 95 с. – (Серія «Культурно-історична бібліотека» / за ред. проф. Д. І. Багалія).

REFERENCES

1. Vernadskyi, V. I. (1993). [*Iz shchodennykovykh zapysiv V. I. Vernadskoho. 1919 rik. Pro diialnist UAN*] [From the diary Vernadsky. 1919. The activities UAS]. In *Istoriia Akademii nauk Ukrainy. 1918–1923. Dokumenty i materialy* [History of the National Academy of Sciences of Ukraine. 1918–1923: Documents and Materials] (pp. 191–194). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
2. Hrushevskiy, M. (1993). *Istoriia ukrainskoi literatury* [History of Ukrainian Literature]. (6-th en., vol. 1). Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].
3. *Ivan Franko. Bibliorafichna spadshchyna: Zbirnyk vybranykh prats i materialiv.* [Ivan Franko. Bibliographic Heritage: Collection of selected works and materials] (2008). Valo, M. A., & Nechytaliuk, M. F. (Eds.). Lviv. [in Ukrainian].
4. Yefremov, S. (1995). *Istoriia ukrainskoho pysmenstva* [History of Ukrainian literature]. Kyiv: Femina. [in Ukrainian].
5. *Filosofija i metodologija nauki* [Philosophy and Science Methodology] (1996). Moscow: Aspekt Press. [in Russian].
6. Franko, I. (1985). *Halytske kraieznavstvo* [Galician regional studies]. In Franko, I. *Zibrannia tvoriv* [Collected Works] (50-th en.). (Vol. 46, b. 2, pp. 116–150). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
7. Franko, I. (1956). *Nainovishi napriamy v narodoznavstvi* [Latest trends in ethnology]. (XX-th en.) (Vol. XIX, pp. 148–150). Kyiv. [in Ukrainian].
8. Shmit, F. I. (1919). *Mystetstvo Rusi-Ukrainy* [Art of Rus-Ukraine]. Kharkiv. [in Ukrainian].

Аксіологічний компонент біографічного читання в історії формування наукових комунікацій України

Петрикова В. Т., доцент Харківської державної академії дизайну і мистецтв, кандидат історичних наук (м. Харків).

Українська біографістика = *Biographistica ukrainica*. – К., 2015. – Вип. 12. – С. 82–95.

Актуальність теми пов'язана з дослідженням історії формування академічного наукового простору України. Тема розглядається з позицій сучасної філософії українського буття. Акцент зроблено на інформаційній складовій українського буття. Аксеологічний ракурс дослідження полягає у визначенні ціннісних мотивацій інформаційного забезпечення науки на рівні створення фундаментального знання. Предмет розгляду стосується інституту науки в українському соціумі. Мета статті — проаналізувати наукову спадщину перших академіків Української Академії наук (М. Грушевського, С. Єфремова, В. Вернадського, Ф. Шміта). Для формулювання мети статті було поставлено завдання підтвердити існуючу концепцію про рефлексію соціуму в напрямі накопичення і перетворення інформації. Вирішення завдання пов'язано зі

з'ясуванням особливостей інформаційної культури представників гуманітарного циклу науки. Визначено різноманіття методів роботи науковців із джерелами наукової інформації. Проаналізовано формування мотиваційних настанов кожного в роботі з джерелами ситуативного знання. Викладено точки зору вчених на процес створення фундаментального знання в процесі накопичення наукової інформації. Акцент в статті зроблено на наукове знання з історії України, історії літератури і мистецтва України. Саме ці галузі наукового знання мають високу інформаційну насиченість в науковому надбанні нації. Висновки статті базуються на співставленнях персоніфікованого історичного досвіду по створенню наукових праць з гуманітарного циклу знання і сучасних критеріїв оцінювання інформаційного потенціалу науки в добу інформаційного суспільства.

Ключові слова: методологія аксіологізму, інформаційне суспільство, інформаційна революція, гуманітарне знання, історія національної науки, біографічна складова.

Axiological component biographical reading in the history of the formation of scientific communication Ukraine.

Petrykova V. T., assistant professor of social and human sciences Kharkiv State Academy of Design and Arts, Ph. D. (Kharkiv).

Ukrainian biographical = Biographistica ukrainica. – K., 2015. – Vol. 12. – P. 82–95.

Background linked to research the history of the formation of academic research area of Ukraine. Topics considered from the standpoint of modern Ukrainian philosophy of life. Emphasis is placed on the information component of Ukrainian life. Akseolohichnyy perspective study is to determine the motivations tsinnistnyh information support of science at stiorennya fundamental knowledge. Concerns the subject of science in the Ukrainian society. Purpose of the article — to analyze the scientific legacy of the first Ukrainian Academy of Sciences (M. Grushevsky, S. Yefremova, V. Vernadsky, F. Shmit). For the purpose of Article formulation was tasked to confirm the existing concept of reflection of society towards the accumulation and transformation of information. The task of clarifying the characteristics associated information culture representatives humanities science. Identify variety of methods of scientists from sources of scientific information. Analyze each formation motivational guidance in dealing with situational sources of knowledge. Share scientists terms of the process of creation of fundamental knowledge in the accumulation of scientific information. The emphasis in the article the scientific knowledge on the history of Ukraine, history of literature and art of Ukraine. These branch of science are highly informative richness in the scientific domain of the nation. Conclusions article based on comparison of historical experience personalized to create scientific

works of humanities knowledge and modern evaluation criteria information potential of science in the age of information society.

Keywords: methodology of axiology, information society, the information revolution, humanities, history of national science, biographical component.

Аксиологический компонент биографического чтения в истории формирования научных коммуникаций Украины.

Петрикова В. Т., доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин Харьковской государственной академии дизайна и искусств, кандидат исторических наук (г. Харьков).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вып. 12. – С. 82–95.

Актуальность темы связана с исследованием истории формирования академического научного пространства Украины. Тема рассматривается с позиций современной философии украинского бытия. Акцент сделан на информационной составляющей украинского бытия. Аксиологический ракурс исследования заключается в определении ценностных мотиваций информационного обеспечения науки на уровне создания фундаментального знания. Предмет рассмотрения касается института науки в украинском социуме. Цель статьи — проанализировать научное наследие первых академиков Украинской Академии наук (М. Грушевского, С. Ефремова, В. Вернадского, Ф. Шмита). Для формулировки цели статьи была поставлена задача подтвердить существующую концепцию о рефлексии социума в направлении накопления и преобразования информации. Решение задачи связано с выяснением особенностей информационной культуры представителей гуманитарного цикла науки. Определено многообразие методов работы ученых с источниками научной информации. Проанализировано формирование мотивационных установок каждого в работе с источниками ситуативного знания. Изложены точки зрения ученых на процесс формирования фундаментального знания в процессе накопления научной информации. Акцент в статье сделан на научного знания по истории Украины, истории литературы и искусства Украины. Именно эти отрасли научного знания имеют высокую информационную насыщенность в научном достоянии нации. Выводы статьи базируются на сопоставлениях персонифицированного исторического опыта по созданию научных работ в гуманитарном цикле знания и современных критериев оценки информационного потенциала науки в эпоху информационного общества.

Ключевые слова: методология аксиологизма, информационное общество, информационная революция, гуманитарное знание, история национальной науки, биографическая составляющая.